

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת בא תשפ"א לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ר"ו

לא היה יכול להתקיים הבטחת ה' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, שיעלה בידם לנצל את מצרים כמצולה שאין בה דגים, כי בני ישראל לא היו יודעים ומכירין כליהם החשובים של מצרים, והמצריים לא היו משאילים אותם, שיתכן שיחזיקו אותם ולא יחזירו אותם. וכיון שכבר דיבר ה' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, הלא עצת ה' לעולם תעמוד, על כן הסכימו לזה כל מלאכי מעלה. ועל כן אמר שלח חושך ויחשך, ולא מרו את דברו, שלא רצו למרות דברו של ה' שכבר דיבר, שישראל ינצלו את מצרים.

*

אמנם אכתי צריך ביאור, וכי מדת דרך ארץ היא ליכנס לבית אחרים, כאשר הבעלים יושבים באפלה, ולהסתכל במטמוניות של אחרים, שאין זה מגדר הנימוס והאנושיות כלל, שכאשר אין חבירו רואה נכנסים לביתו לחפש במסתריו, ואיך יתכן שישראל יעשו כזאת. ונראה דהנה מבואר במדרש (שם) כי בשלשת ימי אפלה, מי שהיה יושב לא היה יכול לעמוד, והעומד אינו יכול לישב, ומי שהיה רובץ אינו יכול לזקוף, עליהן נאמר (י-כג) ולא קמו איש מתחתיו שלשת ימים ע"כ. וראיתי בפרדס יוסף (בפרשתנו אות יג) שהביא מספר הברית שהקשה האם לא אכלו המצריים שלשת ימים. ויש לומר דבני ישראל הביאו להם לאכול ע"כ. והיינו דכיון שלא היו יכולים לזוז ממקומם אנשים נשים וטף, הרי היו צועקים לבני ישראל שיתנו להם לחם ומים ושאר מאכלים, וישראל רחמנים בני

ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות ועשינו לה' אלקינו (י-כח). בגמרא (עבודה זרה כד) פריך לדעת רבי אליעזר דבהמת נכרי אסור לקרבן מחשש רובע ונרבע, הא כאן נאמר ויאמר משה גם אתה תתן בידנו זבחים ועולות. ומשני קודם מתן תורה הוה ע"כ.

ונראה עוד, ומתחלה נבאר מאמרם במדרש (שמ"ר יד-א) שלח חושך ויחשך ולא מרו את דברו (תהלים קה-כח), אמר הקב"ה למלאכים, המצריים ראויין ללקות בחושך, מיד הסכימו כולן כאחת ולא המרו ע"כ. וצריך ביאור במה נשתנה מכה זו שלא היה עליה דיון למעלה אצל המלאכים כמו שהיה בשאר המכות. ויש לומר דאיתא במדרש (שם יד-ג) חושך למה הביא עליהן וכו', ובשלשת ימי אפלה נתן הקב"ה את חן העם בעיני מצרים והשאילום, שהיה ישראל נכנס לתוך בתיהן של מצרים והיו רואין בהן כלי כסף וכלי זהב ושמלות, אם היו אומרים אין לנו להשאיל לכם, היו ישראל אומרים להן הרי הוא במקום פלוני, באותה שעה היו המצריים אומרים אם היו אלו רוצים לשקר בנו היו נוטלין אותן בימי החשך ולא היינו מרגישין שהרי ראו אותן כבר, אחר שלא נגעו חוץ מדעתנו, כמו כן לא יחזיקו, והיו משאילין להן, לקיים מה שנאמר (בראשית טו-יד) ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, הדא הוא דכתיב (י-כג) ולכל בני ישראל היה אור וגו', בארץ גושן לא נאמר אלא במושבותם, שכל מקום שהיה יהודי נכנס היה אור נכנס ומאיר לו מה שבחביות ובתיבות ובמטמוניות ע"כ. ואם כן בלי מכת חושך

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

ברגשי גיל ושמחה ומתוך שבח והודי' להשיי"ת, הננו מגישים מעומקא דליבא, ברכת מזל טבא וגדיא יאה, קדם עטרת ראשנו

~ כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ~

לרגל השמחה הכפולה השרויה במעון קדשו בהולדת הנכדה למזל טוב

בת לחתנו הרה"ג רבי יואל זוייסמאנדעל שליט"א

היא רעווא שיזכה לשובע שמחות ורב תענוג ונחת דקדושה מכל יו"ח מתוך בריות גופא ונהורא מעליא עד ביאת גוא"צ בב"א.

רחמנים סיפקו להם מזון, והאכילום בפיהם כל הימים הללו, ואם כן היה להם רשות מהמצריים להסתובב בביתם ולשמם במה שהיו צריכין, על כן שפיר עלה בידם לראות אז כל כליהם.

ולכן בא אחר זה הדיבור, דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב (יא-ב). ולכאורה מאימתי הם המצריים רעותם של בני ישראל, שקרא אותם הכתוב רעהו ורעותה. אך בעת מכת חושך, שהיו יכולים ישראל להשתמש מלשמוע בקולם ולהאכילם, ולנקום בהם לראותם בצערם איך שהם מתמוגגים ברעב ומתים, וישראל לא עשו כן להן, על כן היה להם הכרת הטוב לישראל, ונעשו אז ריעיהם. ומאז לא יכלו עוד להעיז פניהם שלא להשאילם, ולשוב פניהם ריקם, על כן שאלו מהם כל כליהם החשובים, וינצלו את מצרים.

*

אמנם אכתי צריך ביאור, שהגם שהיה להם רשות ליכנס לבית המצרי, אבל עדיין אין זה מתיר לחפש ולהסתכל במה שגנוז בתיבות ובמטמוניות. ונראה דהנה הכתוב אומר ולכל בני ישראל היה אור במושבותם (י-ג). וביאר באור החיים הק' דאיתא במדרש (שם יד-ב) מהיכן היה חושך ההוא וכו', מחושך של גיהנם ע"כ. והוא אשר כיסה המצרים הרשעים. וכמו כן האור שהיה לישראל היה מהאור המוכן להם לעולם הבא בגן עדן, אשר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו (שופטים ה-לא), ומאור מושבותם לזה להם ה' ברוך הוא חלק אחד, וזהו ולכל בני ישראל היה אור במושבותם ע"כ. והיינו כי מכת חושך היתה מיוחדת משאר המכות, שכל המכות באו על המצרים, ובני ישראל נשארו בטבעם כמקדם. אבל כאן נתהווה שתי פעולות, חושך על מצרים, וגם נשפע אור חדש מלמעלה לישראל, כדי שיוכל להאיר להם את החושך של מצרים שהיה כפול ומכופל ועב עד שהיה בו ממש (תנחומא יד).

ובזה מיושב מה שהקשה באור החיים הק' דבכל המכות נאמר ויט משה את 'מטהו', וכאן נאמר ויט משה את 'ידו' על השמים ע"ש. והיינו כי בשאר המכות שהמשיך רק עונש על מצרים, לזה מלקין במטה, אבל כאן הביא גם לעומת זה אור על ישראל, ולזה אין לוקחין מטה, אלא ויט משה את 'ידו' על השמים, להמשיך חושך מגיהנם על מצרים, ואור מגן עדן על ישראל. [וכן הוא בש"ך על התורה, ולכל בני ישראל היה אור, לא אור של יום, אלא אור של עולם הבא ע"כ].

אמנם ראיתי מובא בשם הרה"ק מקאצק ז"ע שביאר ענין האור שהיה במושבותם, דאיתא בגמרא (חגיגה יב) אמר רבי אלעזר אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנוז מהן שנאמר (איוב לח-ט) וימנע מרשעים אורם. ולמי גנוז, לצדיקים לעתיד לבוא שנאמר (בראשית א-ד) וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא צדיק שנאמר (ישעיה ג-ז) אמרו צדיק כי טוב ע"כ. ועיין במהרש"א שם שאין פירושו שהיה צופה בעיני גשמיים מסוף העולם עד סופו, אלא בעיני רוחני, דוגמת רוח הקודש ע"ש. ומעתה כיון

שאור זה גנוז רק כדי שלא יוכלו הרשעים ליהנות ממנו, ועכשיו כאשר ממילא היה חושך לרשעים במצרים, וגם רשעי ישראל הרי מתו אז, ולא נשארו רק הצדיקים, על כן שפיר היו יכולים בני ישראל ליהנות מאור הזה, ולכל בני ישראל היה אור הגנוז ההוא במושבותם ע"כ. ואולי כי שתי האורות הללו עלולות בקנה אחד, כי אור ימי בראשית גנוז לצדיקים לעתיד לבוא, ויתכן שזהו גם האור של העולם הבא, אשר עליך יורח אור ה', ומאור זה נהנו אז בני ישראל.

והנה האור הגנוז ההוא יש זמנים שמתגלה מהאור ההוא גם בעולם הזה, כמבואר בבני יששכר (שבת ג-ו) שהברכה הזאת נשארה מוטבעת בשבת, ושומרי יום השבת בקדושה יכולין גם היום להנות מן האור, ומתגלה להם נסתרות ע"כ. ובפנים יפות (פ' תשא בדי"ה כי אות היא) מבואר, שהאור הגנוז מתגלה בשבת לכל אדם לפי ערך הכנתו, והוא ענין נשמה יתירה ע"כ. ולבני ישראל במצרים נתגלה אז לששת הימים של ימי החושך, האור ההוא שהיה להם תמיד בשבתות הקדושות. ולכן אמר ולכל בני ישראל היה אור במושבותם, היינו אותו האור שיש להם תמיד בשבתותם. ולפי מה שנתבאר לעיל שאור הגן עדן ביום שכולו שבת היא מאור שבעת הימים שגנוז, על כן בכל שבת שהיא אחד מששים לעולם הבא (ברכות נז), יש גם למטה הארה מיום ההוא, לפקוח עינים עורות לגלות להם נסתרות.

ומעתה כיון שבימי האפלה היה מאיר לישראל אור הראשון שאדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, אם כן בשעה שנכנסו ישראל לבתיהם של המצריים, לא הוצרכו לפתוח הארגזים שלהם ומטמוניותם לראות מה שיש בתוכה, אלא ראו זאת מעצמם. ואם יכולים לראות עד סוף העולם יכולים היו לראות מה שיש בבית שכנם, ועל ידי זה ידעו מה שיש לכל מצרי ומצרי, לידע מה לשאול מהם לנצל את מצרים. והרי אמרו שאפילו על ידי העמוד הענן שהאיר להם במדבר ארבעים שנה, היה מסתכל בטפיח ויודע מה בתוכו, בחבית ויודע מה בתוכה (תוס' שבת כב: ד"ה וכי).

*

וחשבתי היום בתפלה, המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים, ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. דאיתא בנועם אלימלך (ר"פ ראה) שהצדיק ההולך בדרכי ה' באמת ובתמים, אליו נראה ונגלה אור הגנוז, ובכל יום ויום שהצדיק הולך במדריגה יותר, נתגלה לו האור יותר. וזהו שאמרו ולמי גנוז, לצדיקים לעתיד לבוא, שהצדיקים עתידים להיות לבוא אל האור הזה הגנוז שנתגלה עליהם ע"כ. וכן הוא בערבי נחל (פ' בראשית דרוש ד) מה שאמרו לעתיד לבוא, אין הכוונה לימות המשיח, אלא אפילו עכשיו, רק רצה לומר שגנוז לדברים העתידיים לבוא לעולם ע"כ. (ועיין בזה בארוכה במגדים חדשים חגיגה שם). וזהו שאומרים המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים, היינו אור החמה שמאיר יום יום לכל יושבי תבל, ושוב אמר יבטובו, עבור הצדיקים העובדים ה', שהם קרויין טוב, אשר עליהם נאמר וירא אלקים את האור כי טוב, עבורם מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, האור ההוא שהיה במעשה בראשית, שהגם שאותו האור נגזר, אבל עבור

'טובו, היינו צדיקיו, הוא מחדש אותם להאיר לפניהם גם בעולם הזה יום יום.

*

ובזה יתבאר עוד ענין בפרשתנו, שישראל נצטוו במצות קרבן פסח בעשור לחודש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית (יב-ג). דהנה מצינו במשה ואהרן שאמרו לפרעה, נלכה נא דרך שלשת ימים במדבר ונזבחה לה' אלקינו (שמות ה-ג), והוכפל גם להלן (ה-כג) דרך שלשת ימים נלך במדבר. והלא משה ואהרן לא ידברו כזב, ועולה לא נמצא בשפתותיהם, ומהו הענין של שלשת ימים, הלא רצו לצאת לחירות עולם. ונראה דמבואר ברש"י (יב-ו) שהגיע שבועה שנשבע לאברהם שאגאל את בניו, ולא היו בידם מצות להתעסק בהם כדי שיגאלו שנאמר (יחזקאל טז-ז) ואת ערום ועריה, ונתן להם שתי מצות דם פסח ודם מילה וכו' ע"ש. והיינו כי שתי מצות אלו עלה להם במסירת נפש לקיימם, מצות מילה אשר עליך הורגנו כל היום (גיטין נוז), ומצות פסח, הן נזבחה את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו. ומצות אלו שקיימו היתה ההכנה והדרך שיוכלו לצאת משיעבודם.

והנה מצות מילה היא סכנה לשלשה ימים הראשונים כמבואר בגמרא (שבת פו). שמרחיצין את הקטן הנמול, ביום השלישי שחל להיות בשבת, שנאמר (בראשית לד-כה) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים. וכמו כן מצות פסח במצרים היתה מורכבת משלשה ימים, מקחו מבעשור לחודש, והקרבנו ביום י"ד, ואכילתו בליל ט"ו. ועל כן המתיקו בנועם שפתותיהם, שהדרך להגיע לגאולתם הם צריכים לעבודה של שלשת ימים, היינו דם פסח ודם מילה, ורק על ידי קיום מצות אלו, נוכל לצאת למדבר לחירות עולם לזבוח תמיד לה' אלקינו.

*

ואמר הכתוב שוב, וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו (יב-כח). ויש בזה אריכות לשון, ודי באמרו ויעשו כן בני ישראל. ונראה על פי מה שכתוב בפנים יפות בפרשתנו (עה"פ נטה ידך) כי שלשת ימי האפלה היו בשלשה ימים האחרונים, יום י"א י"ב י"ג ניסן, וביום י"ד שחטו הפסח, וביום ט"ו יצאו. וכתב להוכיח זאת בשתי ראיות, חדא, דהרמב"ן (י-ד) כתב שמכת הארבה היתה בחודש ניסן ממה שצמח אחר הברד שהיה באדר, כדכתיב (ט-לא) כי השעורה אביב, והוא באדר, אבל הארבה בניסן, אם כן לפי שאמרו חז"ל (שיר רבה ט-יב) שכל מכה שימשה ז' ימים, אי אפשר לומר שהיה החשך סמוך לארבה בניסן, שהרי בעשור לחודש לקחו את הפסח והיו שיני מצרים קהות, כדאיתא בשלחן ערוך (אורח חיים סימן תל) שלכך נקרא שבת הגדול, וצריך לומר שהיו ג' ימי אפילה אחר עשר לחדש. ובוה מיושב מה שהקשה בית יוסף שם שיחשוב כל הד' ימים גדולים, ולפי מה שכתבנו שאחר עשר לחדש היה חשך ג' ימים, ולא היו שיניהם קהות אלא בעשירי שראו מקחם מבעשור.

עוד ראייה שנית לזה, דכן משמע בברכות (דף ד.) שאמר רב אשי בפלגא אורתא דתליסר נגהי ארבע עשר היו קאי, ואמר

למחר כחצות לילה כי האידנא וכו'. וכיון שזה הדיבור אל משה היה בבית פרעה כשקרא למשה ואמר לו (יב-ד) גם טפכם ילך עמכם וגו' לא אוסיף עוד לראות פניך וגו', כפירוש רש"י (יא-ד), משמע שזה היה מיד אחר מכת החשך, שעל ידי זה נתעורר לאמר גם טפכם ילך עמכם, דאין סברא לומר שהיתה מכת החשך קודם עשר לחודש ואחר כך בליל י"ד נתעורר לקרוא למשה ולאחרן לאמר לו גם טפכם. ולפי מה שכתבנו שהיו ג' ימי אפילה בי"א וי"ב וי"ג ואחר כך בליל י"ד כשהוסר חשך אפלה אז קרא למשה, הרי דמוכח כדברי הרמב"ן. ובוה אתי שפיר מה שהוצרך לומר כחצות לילה למחר כי האידנא, ולא אמר סתם כעת מחר כמו במכת ברד, וכי לא ידע שהוא חצות לילה, ולפי מה שכתבנו שהיה חשך אפילה ביום י"ג, לא היו יודעים לכוון חצות לילה, לכן אמר לו משה כחצות הלילה כי האידנא ע"כ.

ולפי מה שנתבאר במדרש (שם) דימי אפלה היו ששה ימים, שלשת ימים לא ראו איש את אחיו, ועוד שלשת ימים אחרים, חושך מוכפל על זה, שלא קמו איש מתחתיו (רש"י יב-ב). צריכין לומר דמכת ארבה התחילה ביום ערב ראש חודש ניסן, עד יום ו' ניסן, ושלשת ימי אפלה היו ז' ח' ט' ניסן, וביום השבת י' ניסן היה גם להם אור, ושיניהם קהות כאשר ראו שלקחו הטלה מבעשור, ושוב היו עוד שלשת ימי אפלה, י"א י"ב י"ג ניסן.

וכיון שהחושך שימשה למצרים עד התחלת יום י"ד, הרי גם האור הגנוז שהשתמשו בהם ישראל שימש לכל הפחות עד אז. ומעתה יש לומר כיון דביום י"ד עשו הפסח, ואז נתעלו ונתרוממו עד שער החמשים שבקדושה כידוע. יתכן שלא הוסר מהם האור ההוא שזכו לקבלם בשלשת ימי האפלה עד שיצאו ממצרים לחירות עולם, ובהקרבת הפסח ואכילתו היו ישראל ברום המעלה באור עיני השכל להשיג דברים מסוף העולם ועד סופו. וזהו דאיתא בזוה"ק (פ' בא לח.) דהוה נהיר האי ליליא כיומא דתקופת תמוז וכו' ע"ש, שהיה מאיר להם האור הגנוז של שבעת ימי בראשית, שגנוזו לצדיקים לעתיד לבוא.

והנה משה ואהרן השיגו מצות הפסח וטעמיה וסודותיה באופן נעלה מאד כפי גודל השגתם, אשר בדרך כלל בני ישראל שלמדו ממשה לא הגיעו למעלתם. אבל מצוה זו של פסח שקיימו ביציאתם ממצרים, שהיה מאיר אצלם מאור הגנוז שאדם רואה בו בעין שכלו מסוף העולם ועד סופו, גם הם השיגו עומק המצוה דוגמתם של משה ואהרן. וזהו שהשמיענו הכתוב וילכו ויעשו בני ישראל כאשר צוה ה' את משה ואהרן, שלא היה שינוי בעשייתם את הפסח ממה שעשו משה ואהרן, וכאשר צוה ה' את משה ואהרן כן עשו בדיוק כל ישראל עמהם.

ואמר שוב 'כן עשו', דמצינו באהרן הכהן בהדלקת המנורה, שאמר הכתוב ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה (במדבר ח-ב), וברש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה (ספרי ע"כ. וכתוב בחנוכת התורה לפרש, דאיתא במדרש (ב"ר יב-ו) ויאמר אלקים יהי אור (בראשית א-ג), בכל העשיות נאמר בהם ויהי כן, וכאן לא נאמר ויהי כן, מפני רשעים שלא זכו בהאור ההוא של מעלה, וגנוזו לצדיקים לעתיד לבוא ע"ש. ואיתא בספרי המקובלים דאהרן בכוונת המנורה משך האור הגנוז לבית המקדש. וזהו ויעש 'כן' אהרן, להגיד שבחו של

אהרן שלא שינה, כלומר בטיב כוונתו האיר האור הגנוז, נמצא שלא שינה הכ"ן, דהוי כאילו נאמר גם במאורות ויהי כן, כמו בשאר הימים, וזהו ויעש 'כן' אהרן דייקא, שלא שינה ע"כ.

וכמו כן בקרבן פסח ביציאתם ממצרים, המשיכו האור הגנוז שהיה עמהם כל ששת ימי האפלה, ועל ידי זה השיגו שיכלו לעשות 'ככל אשר צוה ה' את משה ואהרן' בדיוק. ומסיים הכתוב איך יתכן שיגיעו כל בני ישראל למדריגה זו, ואמר 'כן' עשו, שהמשיכו האור הגנוז, והוי כאילו נאמר גם בבריאת האור ויהי כן, ועל דרך שנאמר באהרן בהדלקת המנורה ויעש 'כן', כמו כן ישראל במצרים 'כן' עשו.

וכיון שזכו אז בימים ההם ליהנות מהאור הגנוז, שפיר הוי יכולים גם להכיר על כל בהמה אם היא כשרה לגבוה או לא, אם יש בה פסול או לא. ועל כן שפיר אמרו לפרעה, גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות, ולא נידחו ליקח ממך כי אולי פסולים הם לגבוה, כי אנו צופים כעת מסוף העולם ועד סופו, ואנו מכירים על כל בהמה אם כשרה לגבוה.

[וידידי] הרה"ח מוה"ר יוסף לעפקאוויטש נ"י הערני, דלפי מה דאיתא במדרש (שמ"ר ד-ג) דיום השביעי של מכת חושך השלים ה' בקריעת ים סוף, דכתיב (יד-ב) ויהי הענן והחושך ע"ש, ושם נאמר (יג-כא) וה' הולך לפניהם וגו' ולילה בעמוד אש להאיר להם ללכת יומם ולילה, אם כן יש לומר שכמו כן בששה ימים הראשונים של מכת חושך במצרים היתה גם כן כמו ביום השביעי, שהאור והחושך היו על ידי עמוד אש וענן. וכמו דבמדבר היה מסתכל בחביות ויודע מה שבתוכו (תו"ט שבת כב:). ואמרו (ספרי בהעלותך א) דאפילו אם נכנס אדם חדר לפניו מן החדר, פנס (מנורה) נכנס עמו עד שחזר ע"ש. כן מצינו במדרש בפרשתנו (שם) במכת חושך, כל מקום שהיה יהודי נכנס היה אור נכנס, ומאיר לו מה שבחביות ובתיבות ובמטמוניות ע"ש. הרי מסתבר שהוא אותו האור. ולפי זה יש לומר דהאור שהאיר להם במכת חושך לא נפסק מהם עד כלות ארבעים שנה במדבר, עיין אבן עזרא (יד-ב) ודפח"ח].

*

ויש לומר עוד כוונה במה שאמר לפרעה גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות, ודקדק באור החיים הק' איך שאל ישאל עבד ה' זבחי אלקים מאיש בזוי וטמא אשר הרים פיו בקדוש ישראל, החפץ לה' בזבח רשעים ע"ש. ונראה כי הנה ישראל טענו לפרעה שרוצים לילך לזבוח לה' כפי מה שנצטוו מפי עליון, אבל באמת לא הפסידו ישראל כלל גם אם לא ילכו, שהרי אנוסים הם תחת יד פרעה שאינו נותן להם רשות לילך, ואונס רחמנא פטריה (בבא קמא כה:), ולא עוד אלא שמקבלים גם שכר המצודה, כמאמרם (ברכות ו) חשב אדם לעשות מצודה ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה, ונחשב להם

לישראל כאילו היו זבחים ועולותיהם זבוחיהם. ולכן אמר לפרעה שבמה שאתה מעכב אותנו מלצאת, גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות לזבוח לה', שהרי אנוסים אנו על ידך, ומעלה עלינו הכתוב כאילו עשאם. אמנם אף על פי כן אנו רוצים לצאת לזבוח, כי בני בכורי ישראל, אנו בנינו למקום שרוצים לעשות נחת רוח לאביהם, ואין אנו עושים משום החיוב שתאמר אונס רחמנא פטריה, ואין אנו עושים משום קבלת שכר שתאמר הרי מעלה עליו הכתוב כאילו עשאם, אלא אנו כבנים המשמשים את אביהם שלא על מנת לקבל פרס, ולכן אנו רוצים לילך לזבוח לה' בפועל.

[ובשיעורי] אור החיים הק' ביארנו עוד, דהכוונה על פי מה דאיתא במדרש (במד"ר כא-ג) כל השופך דמן של רשעים כאילו הקריב קרבן ע"ש. ואם כן במה שפרעה ממאן לשולחם, הרי סופו יגיע למכת בכורות, לשפוך דמם של רשעים, וממילא 'גם אתה תתן בידינו זבחים ועולות'.

*

ואמר הכתוב, ואנחנו לא נדע מה נעבוד את ה' עד בואנו שמה (י-כו). ופירש בחתם סופר (גג). 'נדע' היינו דביקות בשמו הגדול, וזהו דכתיב (דברי הימים א כח-ט) דע את אלקי אביך ועבדהו דייקא, פירוש התחבר אל ה', מלשון (בראשית ד-א) והאדם ידע את חוה, ועבדהו דייקא ולא תעבוד עצמך. וזהו שאמר הכא ואנחנו לא נדע, כשלא נהיה דבקים בו, מה נעבוד את ה', מה מעלה וריצוי תהיה באותה עבודה ע"כ.

ויש להוסיף דאיתא בגמרא (שבת לא). והיה אמונת עתיך חוסן ישועות חכמת ודעת (ישעיה לג-ו), דעת זו סדר טהרות ע"כ. הרי לנו כי דעת וטהרה עולות בקנה אחד. ושמעתי בילדותי מכ"ק מרן מסאטמאר זי"ע בסעודת מילה, שהיה דיון בין הרבנים המסובים אם הרמב"ם ראה את ספר הזוהר הק'. וענה אחד מהמסובין שיש ראייה ממה שהרמב"ם (ה' מקואות יא-יב) קורא למקוה בשם מי דעת, שזהו מקורו רק בזוהר הקדוש. והשיב כי אין הכרח, כי זה מרומז גם בש"ס שאמרו ודעת זו סדר טהרות עכ"ל"ק.

והענין הוא כי לזכות לדעת תורה אמיתית, אי אפשר רק בלומד תורה בטהרה, וכמו שדרשו חז"ל (יומא עב): מהכתוב (תהלים יט-ו) יראת ה' טהורה עומדת לעד. ומכל שכן לדביקות אמיתי בה' על דרך דע את אלקי אביך, וזוכין רק לפי ערך טהרת האדם. וזהו שרמזו 'דעת זו סדר טהרות', שכפי סדר טהרת האדם הוא בא להשגת הדעת. וזהו 'ואנחנו לא נדע', אם חסר לנו סדר טהרות, 'מה נעבוד את ה', מה חשיבות יש לעבודה כזו. וכן יזכנו ה' לקדש ולטהר את החומר שלנו, ולהתדבק בה' בקדושה וטהרה, עד יערה עלינו רוח טהרה ממרום, בביאת בן דוד בב"א.

הגליון הזה נתנדב על ידי

הרב ר' יעקב יוסף קריינדלער שליט"א מנהל בת"ת בומסב"ג לרגל השמחה השרויה במעונו בנישואי בתו למזל טוב	מוה"ר ר' נחום יודא שווארץ הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בתו למזל טוב	מוה"ר ר' צבי טענענבוים הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יואל האבערפעלד הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בתגלחת בנו למזל טוב	מוה"ר ר' יואל טעללער הי"ו לרגל השמחה השרויה במעונו בהכנס בנו לעול התורה והמצוות
--	---	--	---	---